

Introductie

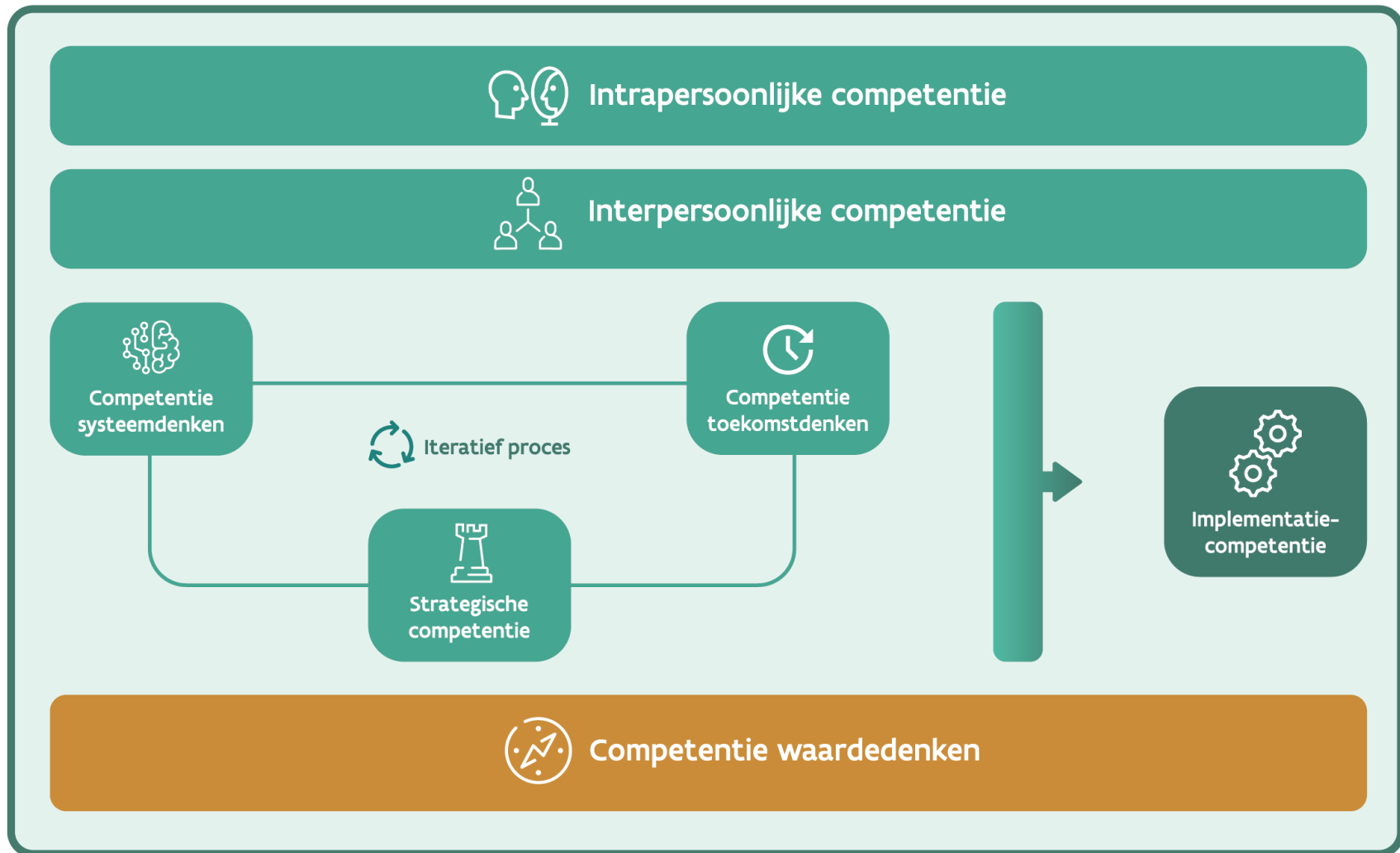
Vanuit Duurzaam Educatiepunt voerden we een brede scan van zo'n 200 lesmaterialen en educatieve pakketten. We brachten hiermee in kaart wat er zoal beschikbaar is rond het thema duurzame voeding. Vervolgens toetsten we dit aanbod aan ons kader van [zeven duurzaamheidscompetenties](#), ook wel de EDO-competenties genoemd. Daarbij maakten we ook de koppeling met de thema's en subthema's uit de huidige [leerlijn voeding van Gezond Leven](#).

Dit document biedt een overzicht van competentiegericht educatief materiaal, ingedeeld volgens de (sub)thema's uit de huidige leerlijn van Gezond Leven. Dit overzicht werd naar analogie met de leerlijn opgemaakt voor het volledige leerplichtonderwijs (kleuteronderwijs, lager onderwijs, secundair onderwijs). Als leerkracht kan je zo gemakkelijk terugvinden welk competentiegericht materiaal er voor handen is voor een thema uit de leerlijn voor jouw klas. Als ontwikkelaar van educatief materiaal kan je zo nagaan rond welke thema's of competenties er nog geen of onvoldoende materiaal voor handen is. De **vinkjes** naast het pakket geven aan aan welke competentie(s) er wordt gewerkt. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat dit overzicht erg uitgebreid is, maar niet exhaustief.

Overzicht vijf hoofdthema's huidige [leerlijn Gezond Leven](#)

GEINTEGREERD PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

Kleuteronderwijs (2,5 – 6j)

	Systeem denken	Toekomst denken	Strategische competentie	Implementatie competentie	Intrapersoonlijke competentie	Interpersoonlijk competentie	Waarde denken
De voedingsdriehoek: gezond voor jezelf en de planeet¹							
Geen competentiegericht educatief materiaal							
Plantaardige en dierlijke voeding²							
De ananasboot - MOS³ <i>Impact voedselkilometers</i>	✓		✓		✓	✓	✓
Red de brooddoos - MOS⁴ <i>Korte keten, seizoensgebonden</i>					✓	✓	
Over bloemen en bijen - Djapo	✓				✓	✓	✓

¹ Voor kleuters worden ook geen kennis of vaardigheden en attitudes vooropgesteld met betrekking tot **milieuverantwoord** eten.

² In de leerlijn voeding van Gezond Leven komt dit subthema pas aan bod vanaf lager onderwijs. Toch bestaat er al educatief materiaal dat inhoudelijk aan het subthema linkt én waarbij er aan de EDO-competenties wordt gewerkt.

³ Dit educatief materiaal sluit ook aan bij het subthema “duurzame landbouw”, ondanks dat dit subthema pas aan bod komt vanaf de eerste graad secundair onderwijs.

⁴ Dit educatief materiaal sluit ook aan bij de subthema’s “voedselverlies” en “afvalvermindering”.

Soly en Bie - MOS	✓			✓		✓	✓
Voedselverlies en overconsumptie⁵							
Kostbare Kost - MOS i.s.m. Djapo	✓			✓	✓	✓	
<i>Voedselverlies</i>							
Hoe gezond en milieuverantwoord eten⁶							
Geen competentiegericht educatief materiaal							
Afvalvermindering⁷							
Zorgen voor de aarde - Djapo			✓		✓	✓	
Zack gaat op reis MOS	✓		✓	✓	✓	✓	✓
Duurzame landbouw⁸							
Mier ontmoet worm - MOS	✓				✓	✓	✓
<i>Gezonde bodem</i>							

⁵ In de leerlijn voeding van Gezond Leven komt dit subthema pas aan bod vanaf de eerste graad lager onderwijs. Toch bestaat er al educatief materiaal dat inhoudelijk aan het subthema linkt én waarbij er aan de EDO-competenties wordt gewerkt.

⁶ Voor kleuters worden ook geen kennis of vaardigheden en attitudes vooropgesteld met betrekking tot **milieuverantwoord** eten.

⁷ In de leerlijn voeding van Gezond Leven komt dit subthema pas aan bod vanaf de eerste graad lager onderwijs. Toch bestaat er al educatief materiaal dat inhoudelijk aan het subthema linkt én waarbij er aan de EDO-competenties wordt gewerkt.

⁸ In de leerlijn voeding van Gezond Leven komt dit subthema pas aan bod vanaf de eerste graad secundair onderwijs. Toch bestaat er al educatief materiaal dat inhoudelijk aan het subthema linkt én waarbij er aan de EDO-competenties wordt gewerkt.

<u>Oog in oog: Les 9</u> <u>De koeienkudde -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>Dierenwelzijn</i>						✓	
<u>Oog in oog: Les 10</u> <u>Vrolijke varkens -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>Dierenwelzijn</i>						✓	
<u>Oog in oog: Les 12</u> <u>Kippenkopjes -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>Dierenwelzijn</i>			✓			✓	
<u>Oog in oog: Dit</u> <u>waren de</u> <u>landbouwdieren -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>Dierenwelzijn</i>						✓	

Smaakontwikkeling							
De proefkampioen - Gezond Leven					✓		

Lager onderwijs (6 – 12j)

	Systeem denken	Toekomst denken	Strategische competentie	Implementatie competentie	Intrapersoonlijke competentie	Interpersoonlijk competentie	Waarde denken
Planeet in Actie – Planeet in Actie⁹ <i>10 tot 15 jaar</i>	✓	✓	✓	✓		✓	
Leef met genoeg – Broederlijk Delen¹⁰ <i>3de graad LO en 1ste graad SO</i>							✓
De voedingsdriehoek: gezond voor jezelf en de planeet							
Wat komt er op je bord - VLAM <i>2e & 3e graad Lokaal en seizoensgebonden</i>			✓		✓		
Lesfiche: duurzame keuzes - GoodPlanet¹¹ <i>3e graad voedselsysteem</i>	✓			✓	✓	✓	✓

⁹ Dit lessenpakket werd niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

¹⁰ In dit lessenpakket ligt de focus op het inzicht in het duurzaamheidsmodel van de donut en de donuteconomie. Hierdoor werd dit lessenpakket niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

¹¹ Deze lesfiche sluit ook aan bij de subthema's "plantaardige en dierlijke voeding" en "duurzame landbouw".

<u>Inspiratiebundel:</u> <u>Met je klas aan de slag rond duurzaam watergebruik - JoinForWater i.s.m. Djapo</u> <i>vnl. 2^e & 3^e graad voedselsysteem (nadruk op impact water)</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓
<u>Red het bos, red het water – Join For Water i.s.m. GoodPlanet en BOS+¹²</u> <i>2de deel bundel: 4de jaar lager onderwijs tot en met secundair halfhalf</i>	✓		✓		✓	✓	✓
<u>Impact Project: Les 5 De verborgen impact van eten – Think Big Act Now</u>	✓		✓		✓		✓

¹² Dit lespakket is opgedeeld in drie verschillende niveau's met telkens concrete werkvormen: één voor kleuters en leerlingen tot het derde leerjaar waar de leerlingen leren vanuit experimenteren, ervaren en doen, één voor leerlingen vanaf het 4de leerjaar en secundair waar we inzetten op het visualiseren en het tastbaar maken van het concept en één voor het secundair onderwijs (vanaf 2de graad) dat conceptueller is uitgewerkt en vertrekt vanuit onderzoeksvragen.

3 ^{de} graad – voedselsysteem en halfhalf							
Het Touwtjes- Vleesspel – Dierenartsen Zonder Grenzen ¹³	✓		✓		✓	✓	✓
3 ^{de} graad – voedselsysteem en halfhalf							
Plantaardige en dierlijke voeding							
Lesfiche: Ra Ra Ra, wie ben ik? Spel - GoodPlanet	✓						
2 ^o graad Seizoensgebonden & vergeten groenten							
Lesfiche: Vergeten groenten - GoodPlanet	✓				✓		
3 ^o graad							
Bij-odiversiteit - Djapo	✓				✓	✓	
2 ^o & 3 ^o graad Belang van bijen							

¹³ Dit pakket sluit ook bij de subthema's "plantaardige en dierlijke voeding", "eerlijke handel" en "duurzame landbouw".

Wroeterchallenge - Velt <i>3^e graad</i> <i>Moestuiniëren – bodemeducatie</i>	✓						
Lege calorieën en ultrabewerkte voeding¹⁴							
Geen competentiegericht educatief materiaal							
Voedselverlies en overconsumptie							
Kostbare Kost - MOS i.s.m. Djapo <i>voedselverlies</i>	✓		✓	✓	✓	✓	
Genoeg verspild! - Djapo <i>2^e & 3^e graad voedselverlies</i>	✓		✓			✓	
Voedselverspilling - Velt <i>3^e graad voedselverlies</i>	✓		✓				
Wroeterraad - Velt <i>3^e graad voedselverlies</i>					✓	✓	✓

¹⁴ Voor het lager onderwijs worden ook geen kennis of vaardigheden en attitudes vooropgesteld met betrekking tot **milieuverantwoord** eten.

Bruine bananen - Djapo ¹⁵	✓						
<i>Voedselverlies</i>							
Wat is voedselverspilling? – Too Good To Go Next Gen	✓						
Hoe voedselverspilling te vermijden? – Too Good To Go Next Gen			✓				
Hoe gezond en milieuverantwoord eten ¹⁶							
Geen competentiegericht educatief materiaal							
Afvalvermindering							
Afval, een schot in de roos - Djapo			✓				
<i>2° graad</i>							
Afval, anders bekeken - Djapo			✓				
<i>1° & 2° graad</i>							
Van afvalberg tot afvaldal - Djapo			✓		✓	✓	
<i>3° graad</i>							

¹⁵ Deze lesfiche sluit ook aan bij de subthema “de voedingsdriehoek: gezond voor jezelf en de planeet” (voedselsysteem).

¹⁶ Voor het lager onderwijs worden ook geen kennis of vaardigheden en attitudes vooropgesteld met betrekking tot **milieuverantwoord** eten.

Joepie! Verdorie! Wergwerpplastic - Djapo	✓				✓	✓	
Waar komen de oorstokpaardjes vandaan? - Djapo <i>1e graad + 2^e graad</i>	✓						
Plasticdetectives - Djapo ¹⁷ <i>1e graad + 2^e graad</i>			✓		✓	✓	
Filosoferen over plasticvervuiling - Djapo					✓	✓	
Eerlijke handel							
Adom en Odile in de jungle – WWF	✓					✓	
Rechtvaardige rietsuiker - Djapo <i>3e graad</i>	✓				✓	✓	
Hé, waar is de chocolade - Djapo <i>1e graad</i>	✓				✓	✓	

¹⁷ De link werd per graad toegevoegd.

Chocoladeverhalen uit Noord en Zuid - Djapo <i>2e & 3e graad</i>	✓				✓	✓	
Lesbrief: Een eerlijk inkomen voor de cacaoberoer, een zorg van iedereen - Oxfam	✓		✓	✓	✓	✓	✓
Lesbrief: Een leefbaar inkomen voor de cacaoberoer - Oxfam					✓	✓	✓
Duurzame landbouw¹⁸							
Oog in oog: Les 12 De Boerderijkip - Departement Omgeving i.s.m. Djapo <i>1e graad Dierenwelzijn</i>						✓	

¹⁸ In de leerlijn voeding van Gezond Leven komt dit subthema pas aan bod vanaf de eerste graad secundair onderwijs. Toch bestaat er al educatief materiaal dat inhoudelijk aan het subthema linkt én waarbij er aan de EDO-competenties wordt gewerkt.

<u>Oog in oog: De landbouwdieren: een terugblik - Departement Omgeving i.s.m. Djapo</u> 1° graad Dierenwelzijn					✓	✓	
<u>Oog in oog: Les 6 Landbouwdieren - Departement Omgeving i.s.m. Djapo</u> 2° & 3° graad Dierenwelzijn					✓		
<u>Oog in oog: Les 7 Dierenwelzijn in de landbouw - Departement Omgeving i.s.m. Djapo</u> 2° & 3° graad Dierenwelzijn				✓			
<u>Oog in oog: Les 8 Het verhaal van de boer - Departement Omgeving i.s.m. Djapo</u>	✓		✓		✓	✓	

2 ^e & 3 ^e graad Dierenwelzijn							
Filokuikens - Boerenbond 1 ^{ste} graad o.a. dierenwelzijn					✓	✓	✓
Een snoepbosje op school - GoodPlanet 3 ^{de} graad	✓		✓			✓	✓
Sociaal-emotionele context							
Fiche Omgaan met emoties: emotieregulatie als bouwsteen voor een gezonde leefstijl - Eetexpert 3 ^e graad					✓		

Secundair onderwijs (12 – 18j)

	Systeem denken	Toekomst denken	Strategische competentie	Implementatie competentie	Intrapersoonlijke competentie	Interpersoonlijke competentie	Waarde denken
--	----------------	-----------------	--------------------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------------	---------------

Planeet in Actie – Planeet in Actie ¹⁹ <i>10 tot 15 jaar</i>	✓	✓	✓	✓		✓	
Workshop: Bitterzoet - Studio Globo ²⁰ <i>2^e & 3^e graad voedselsysteem</i>	✓		✓			✓	✓
Leef met genoeg – Broederlijk Delen ²¹ <i>3de graad LO en 1ste graad SO</i>							✓
Let's donut – Broederlijk Delen ²² <i>2de & 3de graad</i>	✓		✓		✓	✓	✓
Project System Change - Broederlijk Delen ²³ <i>2de, 3de en 4de graad</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

¹⁹ Dit lessenpakket werd niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

²⁰ Deze workshop werd niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

²¹ In dit lessenpakket ligt de focus op het inzicht in het duurzaamheidsmodel van de donut en de donuteconomie. Hierdoor werd dit lessenpakket niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

²² In dit lessenpakket ligt de focus op het inzicht in het duurzaamheidsmodel van de donut en de donuteconomie. Hierdoor werd dit lessenpakket niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

²³ In deze methodiek ligt de focus op het inzicht in het duurzaamheidsmodel van de donut en de donuteconomie. Hierdoor werd deze methodiek niet gelinkt aan één thema uit de leerlijn omdat heel wat thema's met betrekking tot het voedselsysteem aan bod komen.

EDUbox: Toekomstgeletterdheid: De toekomst(en) van voeding verkennen ²⁴ 2 ^{de} en 3 ^{de} graad		✓	✓		✓	✓	✓
De voedingsdriehoek: gezond voor jezelf en de planeet							
Natuur op ons bord, spel over duurzame voeding - WWF ²⁵ (2 ^e &) 3 ^e graad Halfhalf	✓						
Red het bos, red het water – Join For Water i.s.m. GoodPlanet en BOS+ ²⁶ 2 ^{de} deel bundel: 4 ^{de} jaar lager onderwijs tot en met secundair halfhalf	✓		✓		✓	✓	✓

²⁴ Dit lespakket sluit aan bij verschillende subthema's.

²⁵ Dit spel sluit ook aan bij het subthema "plantaardige en dierlijke voeding".

²⁶ Dit lespakket is opgedeeld in drie verschillende niveau's met telkens concrete werkvormen: één voor kleuters en leerlingen tot het derde leerjaar waar de leerlingen leren vanuit experimenteren, ervaren en doen, één voor leerlingen vanaf het 4de leerjaar en secundair waar we inzetten op het visualiseren en het tastbaar maken van het concept en één voor het secundair onderwijs (vanaf 2de graad) dat conceptueller is uitgewerkt en vertrekt vanuit onderzoeksvragen.

Red het bos, red het water – Join For Water i.s.m. GoodPlanet en BOS+ ²⁷ <i>3de deel bundel: 2de & 3de graad halfhalf</i>	✓		✓		✓	✓	✓
Het Touwtjes-Vleesspel – Dierenartsen Zonder Grenzen ²⁸ <i>Alle graden – voedselsysteem en halfhalf</i>	✓		✓		✓	✓	✓
Inspiratiebundel 'De watervoetafdruk' - JoinForWater i.s.m. Djapo <i>3e graad</i>	✓			✓	✓		

²⁷ Dit lespakket is opgedeeld in drie verschillende niveau's met telkens concrete werkvormen: één voor kleuters en leerlingen tot het derde leerjaar waar de leerlingen leren vanuit experimenteren, ervaren en doen, één voor leerlingen vanaf het 4de leerjaar en secundair waar we inzetten op het visualiseren en het tastbaar maken van het concept en één voor het secundair onderwijs (vanaf 2de graad) dat conceptueler is uitgewerkt en vertrekt vanuit onderzoeksvragen.

²⁸ Dit lespakket sluit ook bij de subthema's "plantaardige en dierlijke voeding", "eerlijke handel" en "duurzame landbouw".

Plantaardige en dierlijke voeding							
Andermaal: 4. Wat wil de consument? - BOS+					✓	✓	
<i>2° & 3° graad</i>							
Andermaal: 13. Dierenwelzijn - BOS+					✓	✓	
<i>2° & 3° graad</i>							
Klasmateriaal Klimaatburgers - Klimaatburgers²⁹					✓	✓	
Lege calorieën en ultrabewerkte voeding							
Geen competentiegericht educatief materiaal							
Voedselverlies en overconsumptie							
Kostbare Kost - MOS i.s.m. Djapo				✓	✓	✓	
<i>Voedselverlies</i>							
Hoe gezond en milieuverantwoord eten							

²⁹ Het materiaal is ontwikkeld om dialoog over duurzaamheid te stimuleren en gaat breder dan duurzame voeding. Verschillende voorbeelden hebben betrekking op het subthema plantaardige voeding.

Geen competentiegericht educatief materiaal							
Afvalvermindering							
Mei Plasticvrij Les 1: Microplastics in kaart - Djapo	✓						
Mei Plasticvrij Les 2: Plastic attack - Djapo		✓	✓			✓	
Mei Plasticvrij Les 3: Beat the microbead! - Djapo			✓	✓	✓	✓	
Eerlijke handel							
Adom en Odile in de jungle – WWF <i>1° graad</i>	✓					✓	
Duurzame landbouw							
Oog in oog: Les 6 Boerderijkippen in beeld - Departement Omgeving i.s.m. Djapo <i>1° graad</i> <i>Dierenwelzijn</i>	✓		✓		✓	✓	

<u>Oog in oog: Les 7</u> <u>Het welzijn van</u> <u>boerderijkippen -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>1° graad</i> <i>Dierenwelzijn</i>	✓				✓		
<u>Oog in oog: Les 6</u> <u>Dit is de veeteelt -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>2° & 3° graad</i> <i>Voedselsysteem en</i> <i>dierenwelzijn</i>	✓					✓	
<u>Oog in oog: Les 7</u> <u>De veeteelt in</u> <u>evolutie -</u> <u>Departement</u> <u>Omgeving i.s.m.</u> <u>Djapo</u> <i>2° & 3° graad</i> <i>Voedselsysteem en</i> <i>dierenwelzijn</i>	✓				✓	✓	
Sociaal-emotionele context							
<u>Fiche Omgaan met</u> <u>emoties:</u> <u>emotieregulatie als</u> <u>bouwsteen voor</u>					✓		

een gezonde leefstijl - Eetexpert							
Consumentenaspecten							
Goed eten in de supermarkt – Rikolto/Djapo	✓		✓		✓	✓	✓
<i>2de graad</i>							